

ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2526 โดยที่ระเบียบดังกล่าวกำหนดให้แต่ละหมู่บ้านมีคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย

ผู้ใหญ่บ้าน..... ประธานกรรมการ

..... รองประธานกรรมการ

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง กรรมการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5-9 คน กรรมการ

(รับเลือกโดยผู้มีสิทธิในหมู่บ้าน มีวาระ 5 ปี)

..... กรรมการและเลขานุการ

นอกจากนี้ คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้จัดตั้งฝ่ายกิจกรรมต่าง ๆ อีก เพื่อช่วยเหลือปฏิบัติการกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านในแต่ละสาขางาน ได้แก่

ฝ่ายกิจการพัฒนาหมู่บ้านและส่งเสริมอาชีพ

ฝ่ายกิจการการปกครอง

ฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความเรียบร้อย

ฝ่ายกิจการการคลัง

ฝ่ายกิจการสาธารณสุข

ฝ่ายการศึกษาและวัฒนธรรม

ฝ่ายกิจการสวัสดิการและสังคม

นอกจากกิจการดังกล่าวแล้วข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ยังได้กำหนดให้ คณะกรรมการหมู่บ้าน สามารถตั้งฝ่ายกิจการอื่นๆ ได้อีก ส่วนฝ่ายกิจการอื่นจะเป็นฝ่ายกิจการใดนั้นย่อมแล้วแต่ความจำเป็นว่าในการปฏิบัติงานของหมู่บ้าน จะต้องจัดตั้งฝ่ายกิจการใดเพิ่มขึ้น แต่การจัดตั้งฝ่ายกิจการอื่นเพิ่มขึ้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากนายอำเภอด้วย

หน่วยงานที่มี เจ้าหน้าที่หรือตัวแทนลงไปปฏิบัติงานตั้งแต่ระดับ จังหวัด อำเภอ จนถึงตำบล มีดังนี้

1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ระดับจังหวัด เรียกว่า เกษตรจังหวัด

ระดับอำเภอ เรียกว่า เกษตรอำเภอ

ระดับตำบล เรียกว่า เกษตรตำบล

2. กระทรวงมหาดไทย

ระดับจังหวัด เรียกว่า พัฒนาการจังหวัด

ระดับอำเภอ เรียกว่า พัฒนาการอำเภอ

ระดับตำบล เรียกว่า พัฒนาการ

3. กระทรวงสาธารณสุข

ระดับจังหวัด เรียกว่า นายแพทย์ใหญ่

ระดับอำเภอ เรียกว่า สาธารณสุขอำเภอ

ระดับตำบล เรียกว่า เจ้าหน้าที่อนามัย

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข

4. กระทรวงศึกษาธิการ

ระดับจังหวัด เรียกว่า ศึกษาธิการจังหวัด

ระดับอำเภอ เรียกว่า ศึกษาธิการอำเภอ

พรรคการเมือง คือ กลุ่มบุคคลที่มีแนวความคิดในทางการเมืองเหมือนกัน รวมตัวกันเพื่อที่จะส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้ง โดยหวังที่จะได้เป็นรัฐบาลหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

การพัฒนาในสังคมที่ทันสมัยนั้น มนุษย์จำเป็นต้องใช้ความสามารถเพื่อจัดตั้งและรักษาไว้ซึ่งองค์การที่ซับซ้อนและยืดหยุ่น พอดีที่จะดำเนินการในรูปแบบของงานใหม่ๆ เพื่อสนองความต้องการของสังคมสมัยใหม่ ดังนั้นมนุษย์จึงต้องใช้ความสามารถทางวิทยาการสมัยใหม่ ตลอดจนความร่วมมือกันเพื่อดำเนินการใช้ทรัพยากรมนุษย์ และวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่เพื่อที่จะสามารถควบคุมธรรมชาติให้ได้เช่น เกี่ยวกับในทางการเมือง การจัดองค์การจึงมีความสำคัญเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในขบวนการทางการเมือง เมื่อสังคมก้าวไปสู่ความทันสมัย ความสลับซับซ้อนในสังคมมีการแบ่งงาน (division of work) เป็นจำนวนมาก มีผู้เชี่ยวชาญ (specialist) ของแต่ละแขนง จึงเกิดกลุ่มทางสังคมขึ้นอย่างมากมาย ทั้งเป็นผลโดยตรงจากเทคโนโลยีเอง ความเชื่อทางศาสนา และแนวความคิดใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น องค์การ

ที่จะเชื่อมโยงกลุ่มสังคมเหล่านี้เข้าด้วยกัน จึงเป็นที่พึงปรารถนาเป็นแรงดันให้พรรคการเมืองกลายเป็นองค์การที่สำคัญของชุมชนที่อยู่ในระยะกำลังเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบประเพณีดั้งเดิมไปสู่รูปแบบที่ทันสมัยด้วย

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “ส.ส.” สังกัดพรรคการเมืองต่างๆ สามารถช่วยเหลืองานประชาสัมพันธ์โรงเรียนได้อย่างมาก ทั้งการเงินและเผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียนยิ่งในฤดูกาลหาเสียง โรงเรียนใช้เป็นหน่วยเลือกตั้ง โรงเรียนให้ความร่วมมือทั้งครูและสถานที่

3.2.3 ผู้นำทางเครือญาติ

ลักษณะต่างๆ ไปซึ่งมีความสำคัญภายใต้กลุ่มทางสังคมในความหมายกว้างๆ ของชนบทไทยก็คือระบบเครือญาติ ระบบการแต่งงาน การติดต่อสมาคม และการมีสัมพันธ์ไมตรี ระบบเหล่านี้ได้โน้มน้าวให้ประชาชนมีความผูกพัน และติดต่อสัมพันธ์กันในทางสังคม เศรษฐกิจและกิจกรรมทางศาสนาต่างๆ

ครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานหน่วยแรกของสังคม ตัวอย่างเช่นระบบเครือญาติในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยจะประกอบด้วยครอบครัวรากฐานที่มีที่อยู่อาศัยกับพ่อแม่ของผู้หญิง ซึ่งประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูกสาว หรือลูกชาย ที่แต่งงานแล้ว สามีหรือภรรยาและลูกๆ ที่ยังไม่ได้แต่งงาน การนับถือญาติก็นับถือญาติทั้งของฝ่ายหญิงและฝ่ายชายเท่าเทียมกัน เริ่มได้รับบ้านของพ่อแม่ซึ่งล้อมรอบด้วยบ้านของพี่ชายที่แต่งงานและออกเรือน ในหมู่บ้านที่เป็นลักษณะพิเศษเฉพาะของตนเองจะพบว่าในหมู่บ้านนั้นๆ จะประกอบด้วยกลุ่มเครือญาติประมาณ 3 ถึง 5 กลุ่ม หรือเรียกว่ากลุ่มครอบครัวชายกลุ่มเหล่านี้จะมีอิทธิพลในทางการเมือง นอกเหนือไปจากนั้น บรรพบุรุษของกลุ่มเหล่านี้ยังเป็นผู้ให้กำเนิดหมู่บ้าน ซึ่งเป็นเกียรติประวัติแก่บรรดาลูกหลานที่สืบสกุล สมาชิกภายในกลุ่มจะมีการติดต่อกันและให้ความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ซึ่งอาจจะอธิบายได้ว่าเป็นความร่วมมือช่วยเหลือในระหว่างเขย ญาติพี่น้อง หรือเพื่อนฝูง ความสำคัญของกลุ่มเหล่านี้อาจจะประเมินได้จากจำนวนสมาชิกที่มาวมกัน ความมั่งคั่ง ความมีอิทธิพลและมีอำนาจของสมาชิกแต่ละคนรวมกัน และในกลุ่มเครือญาตินี้จะมีหัวหน้าครอบครัวที่อาวุโสเป็นผู้นำ ในเรื่องเกี่ยวกับธุรกิจของหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านจะปรึกษาหารือกับผู้นำอื่นๆ ซึ่งอาจ

จะเป็นผู้อาวุโส หรือหัวหน้าของตระกูล จนกระทั่งถึงผู้นำชุมชน ผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหของหมู่บ้าน ตลอดจนสนองความต้องการของสมาชิก ระบบเครือญาติเป็นแนวทางสำคัญในการประพฤติปฏิบัติตัวของแต่ละคน และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการยามต้องการ อาจจะเป็นการให้ความช่วยเหลือในทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศาสนา หรือความต้องการด้านอื่นๆ ดังนั้น ระบบเครือญาติ จึงเป็นสิ่งสำคัญและมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน

เครือญาติของครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ธุรการ นักการภารโรง และนักเรียนสามารถนำข่าวสาร ผลงาน ตลอดจนชื่อเสียงของโรงเรียน ไปเผยแพร่ในชุมชนได้

3.2.4 ผู้นำทางเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรม ประเทศไทยมีพื้นที่ประมาณ 320 ล้านไร่เป็นพื้นที่ทำกิจการเกษตรราวครึ่งหนึ่งของพื้นที่ทั้งหมดประชาชนที่ทำงานในภาคเกษตรกรรมมีราว 3 ใน 4 ของคนทำงานทั้งประเทศข้าวถือว่าเป็นอาหารหลักของคนไทย แต่ชาวนาปลูกข้าวพอมีพอกิน นอกจากในบางปีเหลือกินเหลือใช้ก็นำไปจำหน่ายนารายได้มาสู่ครอบครัว กล่าวโดยทั่วไป ผลผลิตในไร่นาของเกษตรกรอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอีสาน ซึ่งกำลังประสบปัญหามากมายในบางท้องที่ขาดแคลนน้ำไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ในบางท้องที่ก็มีน้ำมากเกินไปเกินความต้องการ ทั้งนี้เกิดจากน้ำท่วม น้ำไหลบ่ามากทำลายข้าวอ่อนในนาให้เหี่ยวเฉาและล้มตายไป ทั้งนี้ เกิดมาจากระบบระบายน้ำไม่มี หรือไม่ดีพอ ตลอดจนขาดความรู้สึกรู้สึกความเข้าใจที่จะนำเอาวิทยาการสมัยใหม่มาใช้

ในด้านการตลาด ก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายระบบการขนส่งตกเป็นของพ่อค้าคนกลาง พ่อค้าคนกลางมีอิทธิพลต่อชาวไร่ชาวนามาก เพราะว่าชาวนาขอยืมเงินจากพวกนายทุนเหล่านี้ ในขณะที่เดียวกันนายทุนก็จะเป็นผู้กำหนดราคาของสินค้าของผู้ยืม สถาบันสินเชื่อและเครดิตสำหรับให้ความช่วยเหลือแก่บรรดาชาวนาก็ยังขาดแคลน ปัญหานี้รัฐบาลก็ได้หาทางแก้ไขโดยการให้ทุน จัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ขึ้น เพื่อให้ชาวไร่ชาวนาได้กู้ยืมโดยเสียดอกเบี้ยต่ำ

ชาวบ้านจำนวนมากจะต้องหางานทำในระหว่างฤดูแล้ง เพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ครอบครัว เช่นการเคลื่อนย้ายไปหางานทำในเมือง หรือในกรุงเทพมหานคร เป็นช่างไม้ ช่างปูน คนขับรถรับจ้าง คนรับใช้ตามบ้าน กล่าวโดยทั่วไป ครัวเรือนและครอบครัวขยายในประเทศไทยเป็นหน่วยเศรษฐกิจและสังคมในโครงสร้างทางสังคมของหมู่บ้าน สมาชิกจะทำงานร่วมกันและอาศัยอยู่ด้วยกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกๆทาง สมาชิกมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันทางสังคม การปฏิบัติการทางเศรษฐกิจมีหลายแบบ เช่น การเข้าร่วมในพิธีแต่งงาน การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ และงานพิธีอื่นๆ สมาชิกของกลุ่มจะช่วยเหลือกัน หน้าที่ของเจ้าของบ้านก็คือ การจัดหาอาหารไว้เลี้ยงดูผู้ที่มาช่วยเหลือตน และต้องพร้อมเสมอที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในคราวต่อไป นอกจากนี้ ยังมี การช่วยเหลือร่วมมือของชาวบ้านในการก่อสร้างและซ่อมแซมโรงเรียน สร้างถนน สาธารณะ สะพาน ขุดบ่อน้ำ หรือทำอ่างเก็บน้ำ และอื่นๆ การช่วยเหลือมักจะเป็นในรูปของการสละแรงงานและในบางครั้งก็มีการสละทรัพย์สินช่วยเหลือด้วย

ผู้นำสหกรณ์ ปัจจุบันนี้มีสหกรณ์ตั้งขึ้นในหลายหมู่บ้าน และชาวบ้านได้เข้าเป็นสมาชิก สหกรณ์ได้จัดหาเงินทุนไว้เป็นสมาชิกได้กู้ยืม และให้ทุนอุดหนุนในการบูรณะหรือปรับปรุง หมู่บ้านกลุ่มสหกรณ์มีคณะกรรมการบริหารซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากบรรดาสมาชิกซึ่งจะประกอบด้วยประธาน รองประธาน เภรัญญิก และสมาชิก

ผู้นำเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรมีจุดมุ่งหมายตั้งขึ้นก็เพื่อรับซื้อปุ๋ยเคมีจากรัฐบาลในราคาถูกลงกว่าราคาท้องตลาดซึ่งจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น กลุ่มเกษตรกรดำเนินงานโดยคณะกรรมการบริหารซึ่งได้รับเลือกตั้งมาจากบรรดาสมาชิก อันได้แก่ ประธาน รองประธาน เภรัญญิก และสมาชิก

โรงเรียนสามารถช่วยเหลือผู้นำสหกรณ์ ผู้นำเกษตรกรได้โดยให้ใช้โรงเรียนเป็นที่ประชุม เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ให้ประชาชนมีความรู้สึกรู้ว่าโรงเรียนเป็นของเขา โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ในทางกลับกันเมื่อโรงเรียนต้องการสิ่งใด ก็ยอมออกปากขอความร่วมมือจากชุมชนได้

3.2.5 ผู้นำทางการศึกษา

โรงเรียนในชนบทจำนวนครุมีน้อยไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนนักเรียน จำนวนครูต่อโรงเรียน ในหมู่บ้านแตกต่างกันออกไปตามจำนวนนักเรียน โรงเรียนเล็กๆ อาจจะมีครูสอนประจำโรงเรียนละ 1 คน หรือ 2 คน ครูได้รับการยกย่องนับถือจากชาวบ้านมาก ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้สูงอายุ ครูที่สอนประจำโรงเรียนของหมู่บ้านอาจจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย ตามปกติครูเหล่านี้สำเร็จการศึกษาระดับ ป.กศ. อนุปริญญาหรือปริญญาตรีทางการศึกษา ครูใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าอาศัยอยู่ในหมู่บ้านและเข้าร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้านไม่จำกัดอยู่ในเรื่องการศึกษาเท่านั้น นอกจากนี้ ยังเป็นสมาชิกของคณะกรรมการต่างๆ คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการการศึกษา ครูใหญ่หรือครูน้อยในลักษณะเช่นนี้ ถือว่าเป็นผู้นำที่แท้จริงของหมู่บ้าน

คณะกรรมการการศึกษา คณะกรรมการการศึกษาประกอบด้วยกรรมการประมาณ 5 ถึง 7 คน ทำหน้าที่บริหาร การเลือกตั้งคณะกรรมการจะมีประจำทุกๆ ปี โดยผู้ใหญ่บ้านและครูจะเป็นผู้คัดเลือก ประธานกรรมการได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากบรรดาสมาชิก ซึ่งเข้าร่วมประชุมเพื่อการนี้ ครูก็เป็นสมาชิกของคณะกรรมการนี้ บุคคลที่ถูกเลือกให้ทำงานนี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น และเคยมีประสบการณ์ในการเป็นผู้นำมาก่อน และมีความสนใจที่จะทำงานร่วมกับครู หน้าที่ของคณะกรรมการศึกษามีดังต่อไปนี้

1. ช่วยเหลือครูในการบริหารโรงเรียน
2. ดำเนินการเมื่อมีผู้ปกครองมาฟ้องร้องเกี่ยวกับครู หรือโรงเรียน และควบคุมดูแลว่าครูได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่
3. สร้างและบำรุงรักษาอาคารเรียน

3.2.6 ผู้นำที่มีเกียรติและสถานภาพทางสังคม

ในหมู่บ้าน ผู้ที่มีโอกาสได้รับยกย่องเป็นผู้นำจะต้องประกอบด้วยผู้ที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. ความมั่งคั่ง (wealth) เป็นสิ่งสำคัญในตัวของคุณคนที่ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำ คนสิ้นไร้ไม้ตอก ไม่มีโอกาสที่จะได้รับการยกย่อง หรือมีอำนาจในชุมชน โดยความเป็นจริงแล้ว บุคคลมั่งคั่งได้รับเกียรติและมีสถานภาพสูงด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ

1. เป็นนายทุนให้ชาวบ้านกู้ยืมเงินและเกี่ยวข้องกับชาวบ้านในทางเศรษฐกิจอื่น ๆ

2. บริจาคเงินช่วยเหลือในการสร้างวัด หรือสาธารณสมบัติอื่น ๆ

ความมั่งคั่งไม่ได้ทำให้บุคคลนั้นได้รับการยกย่องหรือมีอำนาจโดยอัตโนมัติ ผู้เป็นเจ้าของความมั่งคั่งจะต้องแสดงออกโดยวิธีการดังกล่าวข้างต้น เพื่อว่าชาวบ้านจะได้รับรู้ และพูดต่อๆ กันไป ทำให้สถานภาพทางสังคมของเขาสูงขึ้น ในหมู่บ้านจะเห็นว่าผู้ใหญ่มักจะเป็นเจ้าของความมั่งคั่ง มีฐานะดีในหมู่บ้าน ผู้มั่งคั่งจะถูกอิจฉาริษยา เพราะว่าเขาสามารถได้รับสิ่งที่เขาปรารถนาในชีวิต นอกจากนี้ เขายังให้คนอื่นกู้ยืมเงินและได้รับบุญกุศลอันสืบเนื่องมาจากการที่ได้บริจาคทรัพย์เพื่อการกุศลต่างๆ เช่น สร้างวัดวาอาราม เป็นต้น

2. ภูมิหลังทางการศึกษา การศึกษาเป็นค่านิยมอย่างหนึ่งของคนไทย ชาวบ้านให้เกียรติและยกย่องผู้ที่คือนักปราชญ์ ครู อาจารย์ เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน ทั้งนี้ ก็เพราะความเชื่อที่ว่าครูเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีสติปัญญารอบคอบ

3. มีคุณสมบัติพิเศษ เช่นว่า เป็น หมอแผนโบราณ แต่มีความสามารถในการรักษาพยาบาลคนไข้ พ่อมดหมอผี หมอตำแย ถือว่าเป็นผู้ที่ทำประโยชน์ให้กับชุมชน และได้ให้บริการตามความต้องการของชาวบ้าน

4. เป็นผู้ที่ประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงานมาแล้ว บุคคลซึ่งได้ปฏิบัติกรในฐานะเป็นผู้นำในอดีต ได้รับการยกย่องอย่างสูงจากชาวบ้าน เช่น เคยเป็นผู้ใหญ่มามาก่อน และมีโอกาสที่จะได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้นำในโอกาสต่อไป

5. สถานภาพในสังคมใดสังคมหนึ่ง สามารถบอกให้ทราบถึงค่านิยม และทัศนคติของสังคมนั้นๆ พระภิกษุสงฆ์ ได้รับการยกย่องนับถือในสังคมไทย เพราะว่าเป็นผู้ที่ช่วยให้เราคนไทยปฏิบัติสิ่งที่เรียกว่าบุญ อันเป็นสิ่งที่ปรารถนาของชาวไทยทั้งหลาย ผู้ใหญ่มักได้รับความเคารพนับถือจากลูกบ้าน เนื่องมาจากว่า เขาได้ปฏิบัติตามหน้าที่และ

เป็นผู้ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชนเขาเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติอันเป็นยอดปรารถนาของชาวบ้าน เช่น ความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดี ความโอบอ้อมอารี ให้ความช่วยเหลือและเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความรอบรู้ มีความสามารถเข้าได้กับคนทุกประเภท และมีความยุติธรรมในการตัดสินความ ผู้อาวุโส ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวขยายได้รับการเคารพยกย่องเพราะคนไทยนับถือผู้มีอาวุโสในการตัดสินใจ ลูกน้องมักจะปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ผ่านโลกมาก่อน ย่อมรู้ดีกว่า การตัดสินใจในบางเรื่อง มักจะขึ้นอยู่กับญาติผู้ใหญ่

กิจกรรมการเรียนรู้ 2

สำรวจชุมชนที่นักศึกษาอาศัยอยู่ตามโครงสร้างแห่งอำนาจของชุมชนเมื่อนักศึกษาทำหน้าที่ครูประจำชั้นที่โรงเรียน มีผู้ใดบ้างที่มักจะช่วยงานประจำชั้น เช่น เจ้าอาวาส ส.ส. เศรษฐี คนดังในแต่ละอาชีพ ฯลฯ

3.3 การวัดความเห็นของประชาชน (Measuring Public Opinion)

การวัดความเห็นของประชาชนได้ศึกษาถึงเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- 3.3.1 ความสำคัญของการสำรวจความเห็นของประชาชน
- 3.3.2 ขอบข่ายของการสำรวจความเห็นของประชาชน
- 3.3.3 กรรมวิธีในการสำรวจความเห็นของประชาชน
- 3.3.4 การวางแผนเพื่อการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน
- 3.3.1 ความสำคัญของการสำรวจความเห็นของประชาชน

การวางแผนที่มีประสิทธิภาพย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาทำความเข้าใจในวิธีการวางแผนเพื่อดำเนินการอย่างรอบคอบและแจ่มชัดเสียก่อน การวางแผนเกี่ยวกับการสำรวจความเห็นของประชาชนในด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียนก็เช่นเดียวกัน ควรเริ่มมาจากสภาพข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ๆ ว่าเขามีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไรใครเป็นผู้นำชุมชน

บ้าง รับรู้ข้อมูลความเคลื่อนไหวของโรงเรียนเพียงใด และมีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานต่อชื่อเสียงของโรงเรียนเพียงใด

สำหรับส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์นั้นได้เป็นประโยชน์อย่างสำคัญยิ่งประการแรกการสำรวจความคิดเห็นได้ให้ข้อเท็จจริงว่าประชาชนคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร และต้องการอะไรจากโรงเรียน คนวางแผนจะได้ทราบว่าประชาชนเข้าใจโปรแกรมการศึกษาของโรงเรียนดีพอ มากน้อยเพียงใด เป็นที่น่าพอใจหรือไม่ ปัญหาใดบ้าง ที่ควรจะแก้ไขเพื่อให้ได้รับแรงสนับสนุนและความร่วมมือมากยิ่งขึ้น

สำหรับทางด้านนักเรียน ครูผู้สอน และบุคลากรภายในโรงเรียนอื่นๆ การสำรวจความคิดเห็นจะทำให้ทราบว่าเขารู้สึกอย่างไรต่อโรงเรียน สำหรับผู้บริหารจะได้นำเอาความคิดเห็นไปปรับปรุงความสัมพันธ์ภายใน และสร้างภาวะเปลี่ยนแปลงการบริหารของโรงเรียนให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์ยิ่งขึ้น

3.3.2 ขอบข่ายการสำรวจความเห็นของประชาชน

ขอบข่ายของการสำรวจความเห็นของประชากร มีดังนี้

1. การวิเคราะห์ธรรมชาติของประชาชนในชุมชน
 - 1.1 จำนวนประชากรในระดับอายุต่าง ๆ
 - 1.2 สถานะทางการศึกษา
 - 1.3 สถานะทางการประกอบอาชีพ
 - 1.4 โครงสร้างทางสังคม
2. รายละเอียดเกี่ยวกับโรงเรียนและสถาบันอื่นๆ ที่ดำเนินการอยู่ใน

ชุมชนนั้น

3. การจำแนกและวิเคราะห์กลุ่มคน หรือสถาบันที่มีอยู่
4. การวิเคราะห์สื่อ หรือเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร
5. รายละเอียดการจัดโปรแกรมการประชาสัมพันธ์
6. การวิเคราะห์โครงสร้างทางเศรษฐกิจ
7. การวิเคราะห์ ทัศนคติ ความคิดเห็น และขวัญในการทำงานของ

ชุมชน

ข้อควรระมัดระวังในการดำเนินการสำรวจและวิจัยข้อมูลนั้น ควรได้คำนึงถึงประเด็นต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการสำรวจควรได้อธิบายให้ชุมชนได้ทราบโดยแจ่มชัด เพื่อป้องกันความไม่ไว้วางใจอันเกิดขึ้นได้ต่อระบบโรงเรียน
2. เอกสารใด ๆ ก็ตามพึงได้รับการวินิจฉัยเพื่อให้ปลอดจากอคติและความไม่เที่ยงตรง
3. ควรมีขั้นดำเนินการที่จะป้องกันการใช้อข้อมูลอย่างไม่ระมัดระวังของคณะกรรมการ
4. สำหรับเอกสารใด ๆ ที่ต้องสงวนไว้เป็นความลับก็ต้องเป็นความลับที่แท้จริง
5. จะต้องมีการวางวัตถุประสงค์ในการสำรวจที่แน่นอน
การสำรวจควรจะทำเพื่อหาคำตอบของคำถามต่อไปนี้
 - ประชาชนในชุมชนนั้น ๆ มีระดับการศึกษาเป็นอย่างไร
 - อัตราส่วนของประชากรเมื่อแยกแยะแล้วแต่ละระดับมีความสนใจในการศึกษาเพียงใด
 - โครงสร้างทางอำนาจของชุมชนเป็นอย่างไร
 - โรงเรียนมีกลุ่มคนที่ตั้งเป็นแบบแผนและไม่เป็นแบบแผนทำหน้าที่เป็นตัวแทนกับชุมชนหรือไม่ และมีประสิทธิภาพเพียงใด
 - โรงเรียนมีสื่อในการติดต่อสื่อสารอย่างไรบ้าง
 - สื่อหรือเครื่องมือในการสื่อสารนั้นๆ มีประสิทธิภาพเพียงใด
 - อะไรบ้างที่โรงเรียนมีอยู่สำหรับการสื่อสารติดต่อ และอะไรบ้างที่ไม่มีแต่พอขัดห้ามมาได้

3.3.3 กรรมวิธีในการสำรวจความเห็นของประชาชน

ปัจจุบันได้มีการนำเอากรรมวิธีในการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนมาใช้ในการประชาสัมพันธ์โรงเรียน 4 วิธีด้วยกันคือ

1. การสัมภาษณ์ (Interview)

2. แบบสอบถาม (Questionnaire)
3. การสังเกต (Observe)
4. การจัดอันดับคุณภาพ หรือมาตรการประมาณค่า
(Rating Scale)

1. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่เก่าแก่ที่สุดและใช้มากที่สุด ส่วนใหญ่นิยมใช้เพื่อศึกษาทัศนคติความคิดเห็นของบุคคล ในการสัมภาษณ์หากได้ปฏิบัติถูกต้องตามแบบแผนแล้ว ข้อมูลที่ได้จะมีความจริงและความคลาดเคลื่อนน้อย แต่มีข้อเสียที่ต้องใช้เวลาในการสัมภาษณ์มากและผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของแต่ละคนก็นำมาเปรียบเทียบได้ยาก เพราะผู้สัมภาษณ์จะต้องได้รับการฝึกฝนมาโดยเฉพาะ โดยทั่วไปการสัมภาษณ์กระทำเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 การสัมภาษณ์สด (Non-directive interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีแบบคำถามตายตัว เป็นการคุยกันเพื่อหาความรู้ความคิดต่าง ๆ ของบุคคลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ การสัมภาษณ์แบบนี้บางที่เราเรียกว่าแบบปลายเปิด (openended) หรือเรียกว่าการสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นแบบทางการ

1.2 การสัมภาษณ์ที่เจาะจง (Focussed interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ได้เตรียมการไว้อย่างดีล่วงหน้า มีแบบสอบถามที่กำหนดตายตัวให้ผู้ถามถามตามนั้น การสัมภาษณ์แบบนี้ใช้ในการวิจัยด้วยการสำรวจ (survey research) เป็นส่วนมาก บางที่เราเรียกการสัมภาษณ์ชนิดนี้ว่า การสัมภาษณ์แบบทางการ

2. แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสอบถามมี 2 ลักษณะ ได้แก่

-แบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ (Mailed Questionnaire)

-แบบสอบถามที่ผู้ทำนำไปมอบแก่ผู้ตอบ (Self-Administered

Questionnaire) การรวบรวมข้อมูลโดยวิธีนี้ มักกระทำกันในกรณีที่ เรื่องที่ต้องการเป็นเรื่องเกี่ยวกับประชาชนในท้องถิ่นนั้น เช่น การศึกษา ปัญหาของชุมชนนั้น เป็นต้น

การส่งแบบสอบถามทำให้การเก็บข้อมูลสะดวกและรวดเร็ว ยิ่งถ้าต้องการเก็บข้อมูลมากยิ่งขึ้น สะดวกมากขึ้น ประหยัดเวลาดีกว่าส่งคนไปสัมภาษณ์ผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงจะยินดีตอบคำถามประเภทนี้มากกว่าแบบอื่น เพราะเข้าใจคำถามและเสียเวลา

น้อย แต่ถ้าส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มที่เขาไม่สนใจในเรื่องนั้นก็ยากที่เขาจะตอบมาแม้เขาจะมีความรู้มากเพียงใด การตอบปัญหาโดยแบบสอบถามคนตอบจะตอบอย่างสบายใจ เพราะไม่ต้องนั่งเผชิญกับคนแปลกหน้า อนึ่งในการเก็บข้อมูลกรณีที่มีประชากรมากใช้แบบสอบถามส่งไปยังผู้ตอบจะสะดวกกว่าวิธีอื่น แต่ถ้าประชากรน้อยควรใช้แบบสัมภาษณ์จะดีกว่า เพราะเร็วกว่าแต่ต้องใช้เงินมาก

แบบสอบถามควรจะมีคำตอบง่าย เพื่อผู้ตอบจะได้ตอบด้วยความรวดเร็ว อนึ่งแบบสอบถามที่ดีควรมีลักษณะสามารถวัดสิ่งที่ต้องการได้ (validity) อย่างถูกต้อง และเชื่อถือได้ด้วย (reliability) ถ้าใช้เป็นแบบส่งทางไปรษณีย์ ควรส่งแต่เนิ่นๆ เพื่อให้ผู้ตอบมีเวลานานพอจะใคร่ครวญคำตอบที่ตนแน่ใจจริงๆ

ข้อเสียของการใช้วิธีแบบสอบถาม คือ แบบสอบถามมีความยืดหยุ่นน้อย ถ้าผู้ตอบคำถามไม่เข้าใจก็อาจไม่ตอบ หรือตอบไม่ตรงคำถาม ฉะนั้น แบบสอบถามเป็นสิ่งสำคัญมากควรจะนำแบบสอบถามที่มีลักษณะดึงดูดความสนใจ ก่อนให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะตอบมิฉะนั้นจะได้แบบสอบถามกลับคืนมาน้อย สำหรับการจะเก็บข้อมูลจากผู้ที่มีการศึกษาน้อย ไม่ควรใช้แบบสอบถาม เพราะจะตอบมาไม่ถูก แม้ผู้มีการศึกษาถ้าเป็นเรื่องที่เขาไม่สนใจแล้วก็มักไม่ให้ความร่วมมือ ข้อเสียอีกข้อหนึ่งก็คือ ขาดการเผชิญหน้ากับประชากรโดยตรง จึงไม่แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อมูลที่มาจากความจริงใจของผู้ตอบหรือไม่ อาจไปปรึกษาผู้อื่นมาแล้วก็ได้

3. การสังเกต (observe) การสังเกตเป็นการมองดูหรือฟัง หรือสัมผัสสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมอย่างหนึ่ง แล้วนำผลมาศึกษาหรือวิเคราะห์เพื่อนำผลไปใช้ประโยชน์ต่อไป

การจะไปสังเกตการณ์ จะต้องเตรียมตัวไปล่วงหน้า กำหนดเรื่องหรือหัวข้อที่จะสังเกต แล้วทำการสังเกตโดย

-สังเกตสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่ อาจสังเกตจากสิ่งของ คน หรือสิ่งมีชีวิต ในฐานะโครงสร้างต่างๆ ไป โดยไม่คำนึงถึงพฤติกรรมของสิ่งนั้น

-สังเกตเหตุการณ์ที่ดำเนินอยู่ หมายถึงสนใจพฤติกรรมของสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสถานที่นั้น หรือในขณะนั้น เป็นต้น

การสังเกตมีประโยชน์ต่อการประชาสัมพันธ์มาก ผู้สังเกตควรบันทึกเอาไว้ให้ทราบที่มาของข้อมูลที่ทราบด้วย เพื่อจะได้ทราบแหล่งที่มาของข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลนั้นเชื่อถือได้นั่นเอง

วิธีสังเกตการณ์มี 2 วิธี คือ

ก. การสังเกตโดยเข้าร่วมในเหตุการณ์ด้วย โดยการเข้าไปร่วมคลุกคลีด้วยเพื่อกระทำการร่วมกัน

ข. การสังเกตโดยไม่เข้าไปร่วมในเหตุการณ์ด้วย โดยเฝ้าสังเกตอยู่นอกของผู้ถูกสังเกต แล้วคอยจดบันทึกการเคลื่อนไหวตลอดเวลา ปล่อยให้ผู้ถูกสังเกตปฏิบัติไปตามปกติและไม่มีกรบอกกล่าวล่วงหน้า เพราะเกรงจะไม่ได้ข้อมูลที่แท้จริง

4. การจัดอันดับคุณภาพ หรือมาตรการประมาณค่า (Rating Scale)

การจัดอันดับคุณภาพ ก็คือเครื่องมือที่ใช้สำหรับตีราคาคุณภาพหรือคุณค่าของพฤติกรรมต่างๆ ของการประชาสัมพันธ์ว่าดี - เลว หรือ มีมาก-น้อยเพียงใด ในการตีราคา ผู้ทำแบบสำรวจจะต้องตีราคาอย่างยุติธรรมที่สุดไม่เอนเอียง ไม่นำรอคยพิมพ์ใจบางอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง ถ้าทำได้เช่นนี้แล้ว การจัดอันดับคุณภาพก็จะเป็นเครื่องมือที่มีความเชื่อมั่น (Reliability) ในการประชาสัมพันธ์และประเมินผลได้ดีพอสมควร

โดยใช้วิธี Numerical Rating Scale เป็นวิธีการจัดอันดับคุณภาพที่จัดทำขึ้น โดยใช้รหัสตัวเลขสำหรับตีราคาคุณค่าของสิ่งที่ต้องการว่าดีมากน้อยเพียงไร โดยให้ราคาของอันดับที่ดีที่สุดเป็น 4 และลดลงเรื่อย ๆ จนถึงไม่ดีที่สุดมีค่าเท่ากับ 0 (ศูนย์)

3.3.4 การวางแผนเพื่อการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน

ก่อนที่เราจะทำการสำรวจความคิดเห็นใดๆ จากชุมชน เราควรจะได้ถามปัญหาเหล่านี้แก่ตัวเองเสียก่อน

1. อะไรคือปัญหาที่แท้จริงที่ต้องการสำรวจ บางครั้งเรามักจะปักใจเชื่อเองว่าเป็นประเด็นสำคัญโดยปราศจากการไตร่ตรอง และมีได้คาดล่วงหน้าเอาไว้บ้างว่าจะใช้อะไรเข้าแก้ปัญหาสำหรับการจะทำการสำรวจความคิดเห็นใดๆ หากได้จัดให้มีประเด็นสำคัญสำหรับการสำรวจก็จะช่วยให้ การดำเนินงานมีเป้าหมายยิ่งขึ้น

2. ควรจะใช้วิธีการใดในการหาข้อมูลที่ต้องการเพื่อให้ได้ผลดีที่สุด วิธีการเลือกที่ย่อมขึ้นอยู่กับปัญหาและวัตถุประสงค์ เช่น ปัญหาว่าประชาชนจะเห็นด้วยกับประเด็นการสำรวจประเด็นเดิวนั้นหรือไม่ จะเป็นการสืบเสาะและไร้ความหมายหากจัดให้มีการสำรวจแบบสัมภาษณ์รายบุคคล ทั้งนี้สามารถจัดทำได้ด้วยการใช้การเปิดอภิปรายแบบ Open Forum Panel หรือปรึกษาจากคณะกรรมการที่ปรึกษา

3. จะต้องใช้ค่าใช้จ่ายมากน้อยเพียงใดในการทำการสำรวจนี้ ปัญหาอันนี้ขึ้นอยู่กับสภาพการสำรวจปัญหานั้นๆ เช่น ว่าจะสำรวจเมืองใหญ่ ค่าใช้จ่ายก็แพง ด้วยเหตุนี้นักบริหารการศึกษาหลายคนจึงหลีกเลี่ยงการสำรวจความคิดเห็น

4. จะต้องใช้เวลานานในการสำรวจนานมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการสำรวจที่ใช้หากเปิดการอภิปรายแบบเปิด (Open Forum) หรือปรึกษาจากคณะกรรมการที่ปรึกษา ก็จะใช้ระบบระยะเวลาสั้นและรวดเร็ว หากใช้การจัดแบบ Panel ส่งแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์โดยตรง อาจต้องใช้เวลาหลายสัปดาห์

5. ใครจะเป็นผู้นำหรือร่วมทำการสำรวจ ปกติผู้บริหารมักไม่มีความรู้ทางเทคนิคของการสำรวจ เขาเพียงแต่สามารถที่จะใช้วิธีการง่ายๆ ซึ่งไม่ใช่หลักวิทยาศาสตร์มากนัก ในกรณีที่ต้องใช้เทคนิคการสำรวจนี้อย่างมาก น่าจะได้จ้างหรือหาผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้มาดำเนินการเป็นพิเศษ นอกจากนี้วิธีที่ใช้ได้ผลและดูไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากนักก็คือการส่งบุคลากรภายในไปรับการฝึกอบรมพิเศษเพื่อมาทำการสำรวจ

6. ผลจากการสำรวจจะนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร ผลจากการสำรวจอาจทำให้เราสามารถมองเห็นความสำคัญของโครงการพิเศษบางอย่างที่ต้องการนอกเหนือไปจากการสำรวจตามปกติ การสำรวจใด ๆ ก็ตามหากสำรวจเพียงเพื่อรู้ไว้นั้น นับได้ว่ายังไม่พอ การนำเอาข้อมูล หรือผลจากการสำรวจไปใช้ให้ประโยชน์นับได้ว่ามีความสำคัญมากกว่า

โดยทั่วๆ ไปผลจากการสำรวจนั้นน่าจะได้นำมาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงโครงการประชาสัมพันธ์โรงเรียน ทั้งการประชาสัมพันธ์ภายในโรงเรียนที่มุ่งที่จะสร้างความเป็นหนึ่งเดียว (unity) และการประชาสัมพันธ์นอกโรงเรียน ที่มุ่งจะสร้างภาพลักษณ์ (image) ของโรงเรียน

กิจกรรมการเรียนรู้ 3

ทดลองเขียนแบบสอบถาม เกี่ยวกับ งานประชาสัมพันธ์โรงเรียนตามหัวข้อ

1. สถานภาพของงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน
2. ความต้องการงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน
3. ปัญหาของงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน

เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมปลาย

สรุป

การทำความเข้าใจชุมชน ตั้งแต่พื้นฐานดั้งเดิมของชุมชนทางด้านสังคมวิทยาเชื่อว่า มนุษย์ติดต่อสัมพันธ์กันพึ่งพาอาศัยกันแลกเปลี่ยนสิ่งของและความคิดเห็นซึ่งกันและกันจึงมีความต้องการที่จะรวมกลุ่ม เป็นกลุ่มทางสถิติกลุ่มคนพวกเดียวกัน กลุ่มทางสังคม และกลุ่มสมาคม มีความแตกต่างกันในด้านสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ทางสังคมและทางวัฒนธรรม แต่สิ่งที่ทุกชุมชนมีเหมือนกันคือ ผู้มีอำนาจ อาจจะเป็นผู้นำแบบทางการ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ หรือผู้นำแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ เจ้าอาวาส ส.ส. จากพรรคการเมือง เศรษฐี ฯลฯ สามารถช่วยเหลืองานประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งกำลังกาย กำลังความคิด และกำลังทรัพย์ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวัดความเห็นของประชาชนด้วยวิธีการต่าง ๆ

การประเมินผลท้ายบท

จงนำความรู้ที่เรียนมาตอบคำถามต่อไปนี้

1. โครงสร้างแห่งอำนาจของชุมชน

1.1 โครงสร้างผู้นำแบบทางการ คือ.....

1.2 โครงสร้างผู้นำแบบไม่เป็นทางการคือ.....

2. ผู้มีอำนาจของชุมชนที่มีส่วนในการช่วยประชาสัมพันธ์โรงเรียน

2.1 ผู้นำทางศาสนา คือ.....

2.2 ผู้นำทางการเมือง คือ.....

2.3 ผู้นำทางเครือญาติ คือ.....

2.4 ผู้นำทางเศรษฐกิจ คือ.....

2.5 ผู้นำทางการศึกษา คือ.....

2.6 ผู้นำที่มีเกียรติและสถานภาพทางสังคม คือ.....

3. กรรมวิธีในการสำรวจความเห็นของประชาชน

3.1 การสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นแบบทางการ คือ.....

3.2 การสัมภาษณ์ที่เป็นแบบทางการ คือ.....

3.3 แบบสอบถาม (Questionnaire) มีข้อดีคือ.....

4. การวางแผนเพื่อการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เราควรถามปัญหาแก่ตัวเอง อย่างไรบ้าง

แนวตอบ

1. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

ดำเนินการสำรวจกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชน และทำทะเบียนประวัติเข้าแฟ้ม
เขียนชื่อขององค์กรนั้นๆ

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

ตั้งเพิ่มผู้มีอำนาจของชุมชน ได้แก่ เจ้าอาวาส ศ.ส. เศรษฐี คนคั่ง ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน ฯลฯ

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

ทำแบบสอบถามถาวร สำรวจความคิดเห็นของครู-อาจารย์ และนักเรียนใน
โรงเรียน

2. การประเมินผลท้ายบท

2.1 ตรวจสอบในเนื้อหาหน้า..... 99-100

2.2 ผู้มีอำนาจของชุมชนที่มีส่วนในการช่วยประชาสัมพันธ์โรงเรียน

ผู้นำทางศาสนา คือ เจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด

ผู้นำทางการเมือง คือ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ผู้ใหญ่บ้าน
คณะกรรมการหมู่บ้าน หน่วยงานที่มีเจ้าหน้าที่หรือตัวแทนลงไปปฏิบัติงาน
ตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล พรรคการเมือง

ผู้นำทางเครือญาติ คือ ผู้อาวุโสหรือหัวหน้าของตระกูล เครือญาติของ
บุคลากรภายในโรงเรียนทุกคน

ผู้นำทางเศรษฐกิจ คือ พ่อค้าคนกลาง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

ผู้นำสหกรณ์ ผู้นำเกษตรกร

ผู้นำทางการศึกษา คือ คณะกรรมการการศึกษา

ผู้นำที่มีเกียรติและสถานภาพทางสังคม คือ นายทุนให้ชาวบ้านกู้ยืมเงิน ผู้
มั่งคั่ง มีฐานะดี บริจาคเงินช่วยเหลือการกุศล หรือสาธารณสมบัติอื่นๆ นักปราชญ์ ครู
อาจารย์ เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน ฯลฯ

2.3 กรรมวิธีในการสำรวจความเห็นของประชาชน

การสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นแบบทางการ คือ การสัมภาษณ์สด

การสัมภาษณ์ที่เป็นแบบทางการคือ การสัมภาษณ์ที่เจาะจง

แบบสอบถาม (Questionnaire) มีข้อดี คือ เก็บข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็ว
ได้ข้อมูลมาก สามารถใช้ได้ดีกับประชากรจำนวนมาก

2.4 ตรวจสอบในเนื้อหาหน้า..... 119-120.....